

บทที่ 4

ผลการศึกษาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีข้อค้นพบ ดังนี้

ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

การผลิตครู ให้ครูมีความศรัทธาในวิชาชีพครูอย่างแท้จริง ให้มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องมีนโยบายในการเสริมสร้างคุณภาพของการผลิตครูด้วยกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภายใต้การนิเทศของอาจารย์ที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์จากสถาบันเพื่อให้นักศึกษาครูที่สำเร็จการศึกษามีสมรรถภาพอย่างน้อย 3 ด้านคือ สมรรถภาพทางด้านความรู้ สมรรถภาพทางด้านเทคนิควิธี สมรรถภาพทางด้านคุณลักษณะ โดยใช้เวลาดูแลต่อเนื่องกันเป็นเวลาอย่างน้อย 2 ภาคเรียน โดยเน้นการปฏิบัติการสอนในกลุ่มสาระที่เลือก การวิจัยในชั้นเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และการทำหน้าที่สนับสนุนด้านการเรียนการสอน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ที่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์พบสภาพปัญหาและความต้องการต่างๆ ดังนี้

1. ควรมีหนังสือจากสถาบันแจ้งโรงเรียนให้ทราบล่วงหน้า เช่น แจ้งให้นักศึกษาไปสัมภาษณ์ ลงทะเบียน ทำกิจกรรมที่มหาวิทยาลัย เป็นต้น
2. นักศึกษาควรศึกษารูปแบบการเขียนแผนการสอน เตรียมการสอนล่วงหน้า
3. นักศึกษาปฏิบัติตนไม่เหมาะสม เช่น การแต่งกายไม่ดูกระเป๋ามาสาขาคาดความอดทน ขาดความรับผิดชอบ เป็นต้น
4. รูปแบบการสอนไม่หลากหลาย
5. ควรมีการประสานงานในการนิเทศระหว่างโรงเรียนกับมหาวิทยาลัย
6. อาจารย์ที่เลี้ยงควรมีส่วนร่วมในการนิเทศ
7. นักศึกษาไม่ใช่เทคโนโลยี ไม่ผลิตสื่อประกอบการสอน
8. อาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัยไม่ไปนิเทศ และติดตามนักศึกษาอย่างจริงจัง

จากสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูดังกล่าว มีสาเหตุมาจาก อาจารย์ไม่มีเวลา ออกนิเทศ มีภาระงานรับผิดชอบมากจึงไม่สามารถออกนิเทศเพื่อติดตามให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์ได้ทั่วถึงครบทุกคน และที่สำคัญยังขาดรูปแบบการนิเทศ หรือการ ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ดังนั้นระบบการนิเทศที่ส่งเสริมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ใน ระยะเวลา 1 ปี ที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์ควรมีระบบดังนี้

ระบบการนิเทศที่ส่งเสริมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มพุทธศักราช 2545 ได้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งต้องมีกระบวนการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง รู้จักรักษา ผลประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติ สังคมจึงคาดหวังว่าครูจะเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนิน พันธกิจเหล่านี้ให้ลุล่วงได้ และการที่ครูจะพัฒนาศักยภาพให้มีความรับผิดชอบภารกิจอันใหญ่หลวง นี้ได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการส่งเสริมให้เกิดระบบการผลิตครู ให้มีคุณภาพมีปริมาณที่เพียงพอและ ได้มาตรฐาน โดยการคัดเลือกคนดี คนเก่ง และมีความศรัทธาต่อวิชาชีพครูเข้ามาเรียนครู เพื่อให้ วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยแท้จริง

การนิเทศการสอนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากในกระบวนการนิเทศนักศึกษาฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู ภาพรวมของการนิเทศก็คือ ความพยายามทุกชนิดของผู้นิเทศ ที่จะช่วย ปรับปรุงการเรียนการสอนของนักศึกษาครูให้ดีขึ้น ผู้นิเทศได้แก่ อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์พี่เลี้ยง ผู้บริหารทั้งภายในภายนอกสถาบัน ความพยายามอย่างหนึ่งในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการ เรียนการสอนในระหว่างนักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สถานศึกษา คือการจัดระบบการ นิเทศภายในสถาบันของตนเอง โดยอาศัยบุคลากร ทรัพยากรที่มีอยู่ โดยวางระบบตั้งแต่จุดเริ่มต้น จนถึงจุดสุดท้าย

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดระบบการนิเทศที่ส่งเสริมการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ ดังนี้

คณะกรรมการบริหารระดับมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยแต่งตั้งคณะกรรมการการบริหารนิเทศ เพื่อรับผิดชอบการดำเนินงาน โดยมีองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ ดังนี้

- 1.1 คณะบดีคณะครุศาสตร์ ประธานกรรมการ
- 1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3-5 คน (ภายในและภายนอก) กรรมการ

1.3	คณบดีหรือผู้แทนคณะที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครู	กรรมการ
1.4	ผู้แทนจากหน่วยงานผู้ใช้ครู จำนวน 1 คน	กรรมการ
1.5	รองคณบดีคณะครุศาสตร์ที่คณบดีมอบหมาย	กรรมการและเลขาฯ

บทบาทหน้าที่

1. พิจารณาแนวทางการดำเนินงานระบบการนิเทศ
2. พิจารณาเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้ครูสภารับรอง
3. พิจารณาแนวทางการจัดกิจกรรมการนิเทศ การวัดผลประเมินผลการฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพครู

4. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ / คณะทำงานได้ตามความจำเป็น

คณะกรรมการนิเทศระดับโรงเรียน

1.	ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการที่ได้รับมอบหมาย	ประธานกรรมการ
2.	คณบดี/รองคณบดีที่ได้รับมอบหมาย	กรรมการ
3.	อาจารย์นิเทศก์คณะครุศาสตร์ 1 คน	กรรมการ
4.	อาจารย์นิเทศก์จากคณะที่เกี่ยวข้อง 1 คน	กรรมการ
5.	อาจารย์พี่เลี้ยงของโรงเรียน 2 คน	กรรมการ
6.	อาจารย์พี่เลี้ยงของโรงเรียน 1 คน	กรรมการและเลขาฯ

หน้าที่

1. กำหนดแนวทางจัดระบบนิเทศระดับโรงเรียน
2. กำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐานมีความเหมาะสมกับการเป็น

แหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ครูสภากำหนด

3. นิเทศ ติดตาม ดูแล นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องใกล้ชิด
4. จัดให้มีอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้เพียงพอแก่นักศึกษาฝึก

ประสบการณ์ ตามเกณฑ์ครูสภากำหนด

5. ร่วมเตรียมนักศึกษาก่อนออกฝึกประสบการณ์ สัมมนากลางภาค และปัจฉิม

นิเทศตามที่มหาวิทยาลัยกำหนด

ระบบการนิเทศที่ส่งเสริมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ แสดงได้ดังตาราง

ต่อไปนี

ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

1. การเตรียมমনัการศึกษา

ระยะเวลา	สมรรถนะ	กิจกรรมในเทศ	ขั้นตอนการดำเนินงาน	เครื่องมือในเทศ	ผู้รับผิดชอบ
ภาคเรียนที่ 1 ปี 3	สมรรถนะที่ต้องพัฒนา - การปฏิบัติการสอน	ศึกษาศุวิชา/ปฏิบัติ 1. เรียบตามศุวิชา 2. ปฏิบัติงานวิชาศุวิชา 1 3. ปฏิบัติงานวิชาศุวิชา 2 4. ปฏิบัติงานวิชาศุวิชา 3	เตรียมนัศึกษาออกนอกฝึก ประสบการณ์วิชาศุวิชา โดยเรียนในชั้นเรียนและ ออกปฏิบัติเก็บรวบรวม ข้อมูลที่โรงเรียน สังเกต ผู้เรียนมีส่วนร่วม และ ทดลองสอนกับครู ผู้เชี่ยวชาญ	1. แบบเก็บรวบรวมข้อมูล 2. แผนการจัดการเรียนรู้ 3. แบบประเมินของ อาจารย์พี่เลี้ยง 4. แบบประเมินของ อาจารย์เทศก์เอก/ทั่วไป	1. คณะกรรมการนิเทศ ระดับมหาวิทยาลัย 2. คณะกรรมการนิเทศ ระดับโรงเรียน 3. ผู้สอน 4. นัศึกษา
ภาคเรียนที่ 2 ปี 3	การวิจัยในชั้นเรียน	ฝึกอบรม เตรียมความพร้อมเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน	ให้ความรู้และทักษะการวิจัย ในชั้นเรียน ดังนี้ 1. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 2. เชิญวิทยากร 3. จัดฝึกอบรมเป็นช่วงๆ 4. ประเมินผล	1. แบบทดสอบก่อน-หลัง อบรม 2. ชิ้นงานวิจัยในชั้นเรียน	1. ฝ่ายกิจการนัศึกษา 2. นัศึกษา 3. วิทยากร

ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)

1. การเตรียมนักศึกษา (ต่อ)

ระยะเวลา	สมรรถนะ	กิจกรรมนิเทศ	ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือนิเทศ	ผู้รับผิดชอบ
ภาคเรียนที่ 1 ปี 4	1. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	ฝึกอบรมเรื่องการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา	1. เตรียมหลักสูตร 2. เชิญวิทยากร 3. ศึกษาดูงานโรงเรียน เครือข่าย	1. แบบทดสอบก่อน-หลัง อบรม 2. หลักสูตรสถานศึกษา 3. แบบสอบถาม	1. ฝ่ายกิจการนักศึกษา 2. นักศึกษา 3. วิทยากร
	2. การปฏิบัติกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน	ฝึกอบรมเรื่องการปฏิบัติ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	1. เตรียมหลักสูตรอบรม 2. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ 3. ศึกษาสังเกตโรงเรียน เครือข่าย 4. สรุปผล	แบบบันทึกการสังเกต	1. ฝ่ายกิจการนักศึกษา 2. นักศึกษา 3. วิทยากร 4. โรงเรียนเครือข่าย

ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)

1. การเตรียมนักศึกษา (ต่อ)

ระยะเวลา	สมรรถนะ	กิจกรรมในเขต	ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือในเขต	ผู้รับผิดชอบ
ภาคเรียนที่ 2 ปี 4	1. การปฏิบัติงานบริการ ของโรงเรียน	1. ศึกษาสังเกตงานบริการ ของโรงเรียน 2. บันทึกเก็บรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ อภิปราย สรุปผล	1. ติดต่อประสานงาน โรงเรียนเครือข่าย 2. นักศึกษาออกสังเกต 3. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เพิ่มเติม 4. สรุป	1. แบบบันทึกข้อมูล 2. แบบประเมินผล โครงการ	1. ฝ่ายกิจการนักศึกษา 2. โรงเรียนเครือข่าย
	2. การศึกษาและบริการ ชุมชน	1. ศึกษาสังเกตงานบริการ ชุมชนของโรงเรียน เครือข่าย 2. เชิญวิทยากรมาให้ ความรู้	1. ติดต่อประสานงาน โรงเรียนเครือข่าย 2. นักศึกษาออกสังเกต 3. เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เพิ่มเติม 4. สรุป	1. แบบบันทึกข้อมูล 2. แบบประเมินผล โครงการ	1. ฝ่ายกิจการนักศึกษา 2. โรงเรียนเครือข่าย

ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)

1. การเตรียมนักศึกษา (ต่อ)

ระยะเวลา	สมรรถนะ	กิจกรรมนิเทศ	ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือนิเทศ	ผู้รับผิดชอบ
ภาคเรียนที่ 1, 2 ปี 5	สมรรถนะของนักศึกษา ฝึกสอน 1. สามารถจัดการเรียนรู้ ในสาขาวิชาเฉพาะ 2. สามารถประเมิน ปรับปรุงและพัฒนาการ จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม กับศักยภาพของผู้เรียน 3. สามารถทำวิจัยในชั้น เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน - สามารถจัดทำรายงาน ผล การจัดการเรียนรู้และ การพัฒนาผู้เรียน	กิจกรรมนิเทศ ใช้รูปแบบการนิเทศดิดินิก ของแอกคิ์ตันและแกลล์	ขั้นตอนการดำเนินการ 1. แจ่งปฏิทินการนิเทศให้ ผู้เกี่ยวข้องทราบ 2. นิเทศตามปฏิทิน 3. ขั้นตอนการนิเทศมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การประชุม ปรึกษาหารือ ขั้นที่ 2 การสังเกต การสอน ขั้นที่ 3 การประชุมให้ ข้อมูลป้อนกลับ	เครื่องมือนิเทศ 1. ปฏิทินการนิเทศ 2. แบบบันทึกการนิเทศ	ผู้รับผิดชอบ 1. คณะกรรมการนิเทศ ระดับโรงเรียน 2. อาจารย์มีเทศ์เอก/ ทั่วไป 3. อาจารย์พี่เลี้ยง/ผู้บริหาร 4. นักศึกษา

ระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู (ต่อ)

1. การเตรียมนักศึกษา (ต่อ)

ระยะเวลา	สมรรถนะ	กิจกรรมพิเศษ	ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือพิเศษ	ผู้รับผิดชอบ
สัปดาห์กลางภาค เรียนที่ 1,2 ปีที่ 5	1. จัดสัมมนาภาคกลางภาค เรียนที่ 1,2 ปีที่ 5 ช่วง ปฏิบัติการสอนเพื่อ รับทราบปัญหาและแนว ทางการพัฒนาการจัดการ เรียนรู้ การประเมิน ฯลฯ	จัดสัมมนาภาคกลางภาคเรียน	1. กำหนดการสัมมนาภาค กลาง 2. เตรียมหัวข้อปัญหา 3. ประสานผู้เกี่ยวข้อง 4. ดำเนินการสัมมนา 5. สรุป/รายงานผล	แบบประเมินการสัมมนา	1. นักศึกษา 2. อาจารย์พี่เลี้ยง 3. อาจารย์นิเทศก์ 4. คณะกรรมการนิเทศ
ปัจฉิมนิเทศภาค เรียนที่ 1,2 ปีที่ 5	ปัจฉิมนิเทศภาคเรียนที่ 1,2	จัดปัจฉิมนิเทศเพื่อรายงาน ผลการจัดการเรียนรู้และ การพัฒนาผู้เรียน	1. กำหนดการปัจฉิมนิเทศ 2. ประสานผู้เกี่ยวข้อง 3. ดำเนินการปัจฉิมนิเทศ	การประเมินผลการจัด กิจกรรม	1. นักศึกษา 2. อาจารย์พี่เลี้ยง 3. อาจารย์นิเทศก์ 4. คณะกรรมการนิเทศ

ระบบการศึกษาระบบการณัวิชาชีพครู (ต่อ)

3. การเตรียมความพร้อมอาจารย์นิเทศก์เอก/ทั่วไป

ระยะเวลา	สมรรถนะ	กิจกรรมนิเทศ	ขั้นตอนการดำเนินการ	เครื่องมือ/นิเทศ	ผู้รับผิดชอบ
ภาคเรียนที่ 2 ปีที่ 3	<p>เตรียมความพร้อมเพื่อให้เกิดสมรรถนะ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การนิเทศวิชาเอก 2. การนิเทศทั่วไป 3. การฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน 4. การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 5. บทบาทอาจารย์นิเทศก์ 6. ระบบการนิเทศ 	<p>จัดประชุมอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัย ประกอบไปด้วยอาจารย์นิเทศก์เอก/ทั่วไปของคณะครุศาสตร์และคณะที่เกี่ยวข้อง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เชิญอาจารย์ประชุม 2. วางแผนการประชุม 3. จัดเตรียมเอกสาร 4. จัดประชุมชี้แจง 5. ประเมินผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบบันทึกการนิเทศ 2. คู่มือการฝึกประสบการณ์ 3. แบบประเมินการประชุม 	<p>คณะกรรมการนิเทศระดับมหาวิทยาลัย</p>

จากตารางสามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังต่อไปนี้

